

Оригинални научни рад

УЛОГА НАСТАВНИХ ЗАХТЕВА, ОРГАНИЗАЦИОНЕ КЛИМЕ И РЕЗИЛИЈЕНТНОСТИ У ПРЕДИКЦИЈИ ПРОФЕСИОНАЛНОГ ИЗГАРАЊА КОД НАСТАВНИКА

Биљана Трифуновић Маринковић

Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Ужицу

Апстракт. Савремена истраживања указују на то да професионално изгарање наставника утиче како на њихово професионално благостање, тако и на квалитет наставног процеса и образовна постигнућа ученика. Имајући у виду значај овог феномена, истраживање је имало за циљ испитивање улоге наставних захтева, организационе климе и резилијентности у предикцији професионалног изгарања наставника. У складу са моделом пословних захтева и ресурса (JD-R модел), наставни захтеви се могу посматрати као специфичан облик пословних захтева који обухватају оптерећење повезано са извођењем наставе, временским притиском и организацијом наставног процеса. Висок ниво ових захтева подразумева континуирани психолошки напор који је повезан са повећаним ризиком од развоја професионалног изгарања. Са друге стране, организациона клима представља важан ресурс који може ублажити негативне ефекте пословних захтева. Подржавајуће радно окружење, квалитетни међуљудски односи и јасна организација рада доприносе смањењу стреса и унапређењу професионалног благостања наставника. Поред организационих фактора, значајну улогу имају и лични ресурси, попут резилијентности као способности појединца да се успешно прилагоди и опорави након стресних ситуација. Истраживање је спроведено на пригодном узорку од 174 наставника (62 мушкарца и 112 жена), старости од 25 до 56 година ($M = 37.28$, $SD = 5.87$), запослених у просвети у просеку око девет година. У истраживању су коришћени: Копенхаген инвентар изгарања, за процену професионалног изгарања; Димензија наставних захтева из Упитника стреса код наставника, за процену оптерећења повезаног са наставним обавезама; Скала организационе климе, за процену перцепције радног окружења; и Кратка скала резилијентности, за процену способности опоравка након стресних ситуација. Резултати мултипле регресионе анализе су показали да модел објашњава 53% варијансе ($F(3, 171) = 130.68$, $p = .00$). Утврђено је да наставни захтеви доприносе повећању професионалног изгарања ($\beta = .47$, $p = .00$), док позитивна организациона клима ($\beta = -.21$, $p = .00$) и резилијентност ($\beta = -.34$, $p = .00$) доприносе његовом смањењу. Добијени налази су у складу са моделом пословних захтева и ресурса, према којем повећани радни захтеви покрећу процес нарушавања здравља, док пословни и лични ресурси имају заштитну улогу и доприносе очувању благостања. Ови резултати имају важне практичне импликације, указујући на потребу развоја интервенција усмерених на унапређење организационе климе и оснаживање резилијентности наставника, са циљем очувања њиховог професионалног благостања и унапређења квалитета васпитно-образовног процеса.

Кључне речи: пословни захтеви, пословни ресурси, лични ресурси, професионално благостање, наставници